

Kayıt Dışı Ekonomi ve Terör Örgütleri Finansmanı İlişkisi

Cuma BOZKURT¹
Zühal TAŞPINAR BOZ²

Makale Geliş Tarihi: 14.05.2020 **Makale Kabul Tarihi:** 16.07.2020

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Atıf: Bozkurt, C. & Taşpınar Boz, Z. (2020). Kayıt Dışı Ekonomi ve Terör Örgütleri Finansmanı İlişkisi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 8(2), 70-80.

ÖZ

Terör örgütleri amaçları doğrultusunda eylem faaliyetlerini gerçekleştirmek ve örgüt için gerekli donanımları sağlayabilmek amacıyla finansal desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Terör örgütleri finansal destek için legal ve illegal finans kaynakları oluşturarak örgütsel mekanizmayı devam ettirirler. Terörle mücadele kavramında yasal kurumlar tarafından oluşturulan güvenlik tedbirlerini alt edebilmek için çeşitli yasal kamuflaj yöntemleri geliştirerek gelir elde ederler. Terör örgütlerinin finans kaynakları yasal görünümlü ticarethaneler ve küçük işletmeler olabileceği gibi uluslararası düzeyde uyuşturucu, silah, göçmen kaçakçılığı, gasp soygun, sahte ürünler ve haraç toplama gibi yasadışı faaliyetlerde olabilmektedir. Bu çalışmada literatür çalışması yapılarak, uluslararası düzeyde ülkelerin ekonomik problemlerinden biri haline gelmiş ayrıca kayıt dışı ekonomi kapsamına giren suç ekonomisinin unsurlarından biri olan terör örgütlerinin finans kaynaklarının boyutu ve kapsamı araştırılarak kayıt dışı ekonomi ile olan ilişkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Finans kaynakları, Kayıt dışı ekonomi, Suç Ekonomisi, Terörizm

Jel Kodları: O17, J00

The Relationship between Financial Resources of Terrorist Organizations and Informal Economy

ABSTRACT

Terrorist organizations need financial support to conduct their activities in line with their organizational objectives and to build up the equipment necessary for their organization. Terrorist organizations sustain the organizational mechanism by the creating legal and illegal finance sources for financial support. They gain income by developing various legal camouflage methods in order to overcome the security measures built by legal institutions within the scope of combating terrorism. Financial resources of terrorist organizations may be both legal-looking companies or small businesses and illegal activities such as drug, arms and human trafficking at the international level, extortion, robbery, fake products, and racketeering. In this study, a literature review has been conducted to examine the scope and dimensions of the financial resources of terrorist organizations which is one of the elements of the crime economy which enters in the scope of informal economy and which also has become one of the economic problems of countries at the international level, and to explain its relationship with the informal economy.

Key Words: Economy, Informal Economy, Crime Economy, Terrorism, Financial Resources.

JEL Codes: O17, J00

¹ Doç.Dr.,GaziantepÜniversitesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, cumabozkurt@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4303-2147>

² Doktora Öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, zhltprn@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7249-4236>

1. Giriş

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kayıt dışı ekonomi sorunsalı göz ardı edilemeyecek boyutlara ulaşmıştır. Küresel boyutta ekonominin gelişmesi ile beraber ekonomiye ilişkin suçlarda artış göstererek gelişen ekonominin içerisinde kayıt dışı ekonominin oluşmasına neden olmuştur. Kayıt dışı ekonominin türlerinden biri olan ve hükümetlerin yasakladığı tüm ticari faaliyetleri içeren suç ekonomisi özellikle organize suç örgütleri ve terörist gruplar tarafından beslenip büyütülerek uluslararası boyutlarda ülkeler için büyük sorun haline gelmektedir. Ülke ekonomisi büyüdükçe paralel olarak kayıt dışılık ve ekonomi alanında işlenen suçlarda büyümektedir. Özellikle kayıt dışı ekonomideki büyüme azımsanmayacak kadar çöktür.

Bu çalışmada öncelikle terör kavramı nedir? Terör örgütlerinin oluşma sebepleri ve terör örgütlerinin finans kaynaklarının neler olduğundan bahsedeceğiz. İkinci bölümde ise kayıt dışı ekonomi kavramına ve kayıt dışı ekonominin sınıflandırılmasına değineceğiz. Son olarak ise terörün finans kaynakları ve kayıt dışı ekonomi arasındaki ilişkiyi anlamaya çalışacağız.

2. Terör ve Terörizm Kavramları

Sadece ulusal olarak ülkelerin sorunu olmaktan çıkıp küresel boyutta politik, ekonomik, psikolojik ve sosyolojik olarak tüm ülkeleri etkileyen terör ve terörizm kavramlarının literatürde birbirine yakın birçok tanımı mevcuttur. Terör ve terörizm her ne kadar hedefleri itibarıyla aynı olsa da aslında birbirinden farklı iki kavramdır. Bu sebeple sık sık karıştırılarak birbirleri yerine kullanılan bu iki kavram arasındaki ince ayırmadan bahsetmeyi gerekli görmekteyiz. Terör algılarda şiddetle beslenen bir kavram olarak yer etmiştir. Kök itibarıyla Latince bir kelime olan terör, korkutmak, sindirmek anlamına gelen “terrere” kelimesinden türemiş bir kavramdır (Atik vd., 2016: 180). Kelime anlamıyla “korkutma, dehşete düşürme, yıldırı” anlamına gelen terör olgusu toplumu oluşturan bireylere korku veren ve yılgınlık yaratan eylemleri ifade etmektedir (Aktaş vd., 2017: 6). Terörizmi ise mevcut rejimi ya da sistemi korku ve şiddet içeren sürekli terör eylemleri ile yok ederek, kendi siyasal amaç ve ideolojileri doğrultusunda yeni bir rejim oluşturmak olarak tanımlayabiliriz. Ayrıca terör kavramı psikolojik tepki ve korkuyu belirtirken terörizm, siyasal, sistemli ve örgütlü, eylemler bütünü ve stratejisini ifade etmektedir. Terörizm kavramının literatürde birbirinden farklı birçok tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlar incelendiğinde en önemli ortak özelliklerinin tehdit, şiddet, zor kullanımı, korku yayma, siyasal veya ideolojik bir amaç güdülmesi ve toplum üzerinde psikolojik etki yaratmak olduğu görülmektedir. Diğer yandan ise toplumu korkutarak dehşete düşürmek, var olan otoriteyi bozmak veya yıkmak, otoritenin halk üzerinde de baskı yöntemlerine başvurmasını sağlamak, hükümete ya da mevcut düzene karşı olan güçleri harekete geçirmek, mevcut egemenin güçlerini ve kurumlarını etkisizleştirmek, kamuoyunu kendi lehinde etkilemek, kamuoyunu otoriteye karşı olumsuz olarak yönlendirmek ve politik gücü ele geçirmek veya mevcut yönetimi devirmek gibi ortak amaçlarının olduğunu görmekteyiz. Bu bilgiler ışığında terörizmi, şiddet ve zor kullanarak toplumu dehşete düşürüp, kendi lehine ya da otoritenin aleyhine kamuoyunu etkileyip, otoriteye karşı olan grupları ya da bireyleri harekete geçirerek, mevcut otoriteyi tahrip edip siyasal amaçları doğrultusunda politik güç odaklarını ele geçirmek olarak da tanımlayabiliriz.

2.1. Modern Terörizm ve Tarihsel boyutu

Terör eylemlerinin tarihi çok daha eskilere dayansa da terminolojide terörizm kavramının ilk doğuşu 1789 Fransız İhtilalinden hemen sonrasına 1793 Konvansiyon döneminde Jakoben yönetimine rast gelmektedir. Yönetimin uyguladığı sistematik şiddet politikası terörizmin ortaya çıkmasına neden olmuştur. 19.yy süresince yaşanan siyasal olaylardan sonra, terörizmin anlam içeriğinde değişim olmuştur. Buna göre terörizm sadece devletin halka karşı uyguladığı şiddeti değil bireylerin ve siyasi grupların devlete karşı uyguladığı şiddeti de ifade eder hale gelmiştir (Öktem,2004:133-134). Modern terörizmin, 19. Yy da Narodnyana Volya yani halkın iradesi olarak bilinen bir grubun Çarlık Rusya'sında ortaya çıkmasıyla oluştuğu ve bu grubun terörün ilk ve en önemli örneklerinden biri olduğu birçok bilim insanı tarafından kabul görmektedir. Dönemin mevcut iktidarını tamamıyla despotik bulan bu grup birçok devlet adamına suikast düzenlemiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde ise “soğuk savaş dönemi terörü” kavramı ortaya çıkmış ve terör devletler tarafından sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde neredeyse her terör örgütünün destek aldığı adına eylem yaptığı bir hami ülkesi vardı (Altay, İkinci, Peçe, 2013: 268). 20. Yy terörün farklı bir boyuta taşındığı bir dönem olmuştur. Terör artık bir grubun

çıkarlarından daha ileriye gitmiş ve terör grupları egemen güçlerin sahadaki paralı askerleri haline gelmişti. Terör grupları, egemenlerinin müsaade ettiği ölçüde lojistik ve finansal koridorlar kurarak kendilerini besliyor ve faaliyet gösteriyorlardı. Peki bu taktik ve paradigma sırtını nereye dayıyordu? Bu duruma en güzel örnek “leading from behind” kavramıdır. Bu kavramda egemen güç kendi çıkarlarını elde edebilmek için hedef bölge ya da devlet içindeki dinamiklere karşı eylemleri fiilen kendisi değil angaje edilmiş grupları destekleyerek yapar. Şüpheden sıyrılma ve örtülü siyasetin ilk örneği olması itibarıyla önem arz eder. Müdahale kavramını siyaseten yapıp, silahlı terör gruplarına ise strateji planının silahlı mücadele kısmı için güç devrinin yapılması bu stratejinin temelidir özellikle Körfez savaşı sonrası bu strateji önem kazanmıştır (Lizza, 2011). Literatüre 20 yy. “modern uluslararası terörizm dönemi” olarak geçmiştir. 22 Temmuz 1968’de Roma’dan Tel Aviv’e gitmekte olan EL AL Havayollarına ait bir uçağın Filistin Kurtuluş Örgütü’ne üye üç terörist tarafından kaçırılmıştı bu olay modern anlamda uluslararası terörizmin başlangıcı olarak sayılmaktadır.

2.2. Terörizmin Ortaya Çıkmasına Etki Eden Etmenler?

Terörizm, politik, ideolojik veya dini motivasyonlar içerdiğinden, rastgele bir şiddet eyleminden daha fazlasıdır. Terörizm bir stratejidir. Akıllara ilk gelen “terörizmin haksız bir eylem olduğunu bile bile insanları bu tarz şiddet içeren eylemlere başvurmaya iten faktörlerin nelerdir?” sorusudur. Şüphesiz ki şiddet içeren eylemlerin hepsi terör eylemi değildir. Bir grubun veya bireyin terör eylemi gerçekleştirmesinin nedenleri değişebilir. Esasında terörizm dini, ideolojik, pedagojik, sosyo-ekonomik, siyasal, psikolojik, etnik-kültürel nedenlerin yanı sıra, tarihi etmenler, liderlerin baskıları ve devlet zulümleri, uluslararası hukuk ihlalleri, temel haklardan mahrumiyet gibi birçok nedenden ötürü ortaya çıkabilir (Albayrak,2004: 295). Bu nedenleri bazılarında bahsetmek gerekirse:

Sosyo-ekonomik Nedenler: Yoksulluk, işsizlik, demografik yapı, eğitim gibi unsurlar sosyo-ekonomik nedenler arasında sayılmaktadır (Şimşek, 2016: 327). Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler içerisinde yoksulluk, işsizlik, yanlış ekonomik politikaların uygulanması ya da uygulanan politikalar nedeniyle gelir dağılımındaki eşitsizlik oluşması, zengin ve yoksul arasındaki uçurumun giderek büyümesi, toplum içerisindeki insanların tam olarak beklentilerinin karşılığını görememelerine sebep olmaktadır. Ekonomik olarak tatmin olmamış toplumları oluşturan insanlar terörizme başvurabilmektedir (Albayrak, 2004: 295-296).

Siyasal Nedenler: Ülkelerde, terörizmin ortaya çıkmasında ki en önemli sebeplerinden biri de hiç şüphesiz siyasi uygulamalardır. Siyasi partilerin yönetici olduklarında söylemlerinin tersi yönde hareket etmeleri ve sözlerini yerine getirmemeleri, halk içinde güven krizine neden olabilmektedir. Bu durum bazı partileri yıkıp, radikal fikirlere sahip olan diğer partileri yükseltmekte, bu da toplum içerisinde kutuplaşmalara neden olmaktadır. Toplum içerisinde oluşan bu kutuplaşma zamanla karşılıklı mücadelelere dönüşmektedir (Albayrak, 2004: 296). Aslında terörizm tanımı itibarıyla politik amaçlara ulaşabilmek için sistematik olarak şiddet kullanılmasıdır. Ülkede rejimin yokluğu ya da yetersizliği, devlet otoritesinin zayıf oluşu, eski rejimin tekrar oluşmasının arzu edilmesi, bazı grupların çıkarları için devlet otoritesinin kullanılması, mevcut ideolojiler arasında ve siyasal partiler arasındaki çatışmaların oluşması ve bu çatışmaların düzeltilemez hale gelmesi, devleti oluşturan organlar arasında fikir uyuşmazlıklarının olması, hükümet krizlerinin ortaya çıkması, devlet kurumlarında yozlaşmalar olması, yolsuzluğun yayılması, dönemin gereklerine göre kendini yenilemeyen bir siyasi kadronun devletin yönetimin de olması gibi siyasal unsurların terörizmin ortaya çıkmasının nedenleri olarak kabul edilmektedir (Türkiye Barolar Birliği, 2006:1).

İdeolojik Nedenler: Terör örgütleri siyasi fikir ve hedeflerini başka gruplara empoze etmek amacı güderler. Bu durum terörizmin ideolojik boyutunu yansıtmaktadır. Terör örgütleri seçtikleri ideolojik hedeflerine göre faaliyet sınırlarını çizerek diğer gruplardan ayrılmaktadırlar (Şimşek, 2016: 327). Terör örgütlerinin benimsedikleri ideolojiler, Marsist, Leninist ve Maoocu ideoloji, bölücü (etnik ayrılıkçı) ideoloji, dini motifli ideolojilerdir (Kaplan ve Dayıoğlu, 2017: 624).

Pedagojik Nedenler: Terörizmin eğitimsizlikten beslendiği aşikârdır. Özellikle okuryazar oranlarının çok düşük olduğu bölgelerde terör faaliyetlerine daha çok rastlanmaktadır. Eğitimleri yeterli olmayan bireyler terör örgütleri için fikir ve ideolojilerini kolaylıkla kabullendirebilecekleri potansiyel örgüt elemanlarıdır (Albayrak, 2004: 296).

2.3. Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları

Şiddet bir neden ister çünkü her eylem bir haklılık içinde kendisini meşru göstermeye çalışır terörizmde oluşturduğu ideoloji uğruna gerçekleştirdiği eylemlere meşrutiyet kazandırarak şiddet eylemine nedenler bulur ve sunar. Ancak kendince meşru olan bu eylemlerin haklılığını anlatması örgüt içinde oluşturulan eğitim ve dış dünyayla bağı olan propaganda araçlarına gereklilik duyar bu sayede hem kendisine inanan yeni mensuplar bağlar, hem de zaten mensup olanların bağlılıklarını pekiştirmeye çalışır. Terör örgütleri bu propaganda ve eğitim çalışmaları ve aynı zamanda şiddet eylemlerinde kullanılan teçhizat ve örgüt üyelerinin beslenme ve barınmaları ile seyahatleri için bir ekonomik güce ihtiyaç duyarlar, buda bize tam olarak terörün bir öteki yüzü daha olduğunu gösterir terörün finansal boyutu.

Terör örgütlerinin iki ana gelir kaynağı olduğunu söyleyebiliriz bunlardan ilki legal yani yasal görünen gelir kaynakları ve diğeri ise illegal yani yasal olmayan gelir kaynaklarıdır.

2.3.1. Legal Gelir Kaynakları

Mevcut olan sistemde, devletin hiçbir kurumu tarafından yasadışı faaliyetler gösterdiği kabul edilmeyen şirket ya da STK veyahut ta hayır kurumlarıdır. Terör örgütlerinin legal finans kaynaklarından ilki yardım yolun ile para toplamaktır. Yardım yoluyla toplanan paralar, STK lar aracılığıyla gelen paralar, diğer devletler tarafından yapılan yardımlar ve hayır kurumlarından gelen paralardır. STK lar terör örgütlerine sadece sıcak para girişi sağlamakla kalmaz aynı zamanda militan elde etmelerini de sağlamaktadır. Terör örgütlerinin ikinci önemli legal finans kaynağı ise kafe, turizm acenteleri ve ticari şirketler gibi ticari işletmelerden elde edilen kaynaklardır. Ayrıca terör örgütleri bu şirketleri yasadışı yollarla gelen paraları aklanmak için kullanmaktadırlar.

Terör örgütleri ellerinde silah olan ve kaba kuvvete başvuran barbar güç olmanın yanı sıra bazen tüccar bazen bir müessese sahibi bazen işadamı olarak karşımıza çıkan bir imaj çizen yapılanmalar haline de gelmişlerdir (Aykın&Sözmen,2008: 33). Gizli kalmış ya da deşifre olmamış örgüt üyeleri arasından seçilen mensuplar aracılığıyla açılan ticari müesseseler yasal yollarla faaliyet gösterirler. Bu müesseseler hem para akışını sağladığı gibi örgütün lojistik ihtiyacının yasal kalmış yüzü halinde de görülürler. Bu müesseseler büyük ticari kurumlar olabildikleri gibi küçük işletmelerde olabilirler; Oslo polisi tarafından yürütülen ve 2 yıl süren bir soruşturma sonucunda hazırlanan raporda küçük gazete bayilerinin, kebab dükkânlarının da terörün mali kaynakları arasında yer aldığı ve bu yolla toplanan paraların terör örgütlerine transfer edildiği kaydedilmiştir (Lilley, 2006: 142). Terör örgütleri kurdukları şirketlerin uluslararası olmasını isterler bu sayede daha yüksek gelir elde ederler ve lojistik yolları amaçları doğrultusunda kullanırlar. Terörist örgütlerin kurdukları bu şirketler uluslararası alanda faaliyet göstererek değeri yüksek ama hacimce küçük olan malların ticaretiyle uğraşırlar (Lilley, 2006: 145).

Aykın ve Sözmen bu ticari kurumların kurulmasındaki maksadı aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir.

- Suç gelirinin aklanması delil niteliğindeki kara paranın müessese aracılığıyla aklanarak suç unsurundan uzaklaşmayı sağlamak,
- Yasadışı faaliyetler için harcanan yüklü miktardaki alımları kamufle ederek dikkat çekmeyi en aza indirmek,
- Lojistik ve teçhizat gibi önemli unsurların yasal görünüm altında illegal işlemler yapmak, örneğin turizm şirketi ise örgüt militanlarının seyahatlerini bu yolla sağlamak.
- Ceza soruşturmasına neden olan etkenlere ulaşarak engel olmak örneğin büyük şirket sahipleri devlet mercilerindeki yetkililere çabuk ulaşabiliyor ve iletişime geçme olanakları yüksektir bu bağlamda bu ilişkileri kullanarak istihbarat sağlayabiliyorlar (Aykın ve Sözmen, 2008: 35).

2.3.2. İlegal Gelir Kaynakları

Mevcut sistemde devletin ya da uluslararası hukukun tamamen yasadışı olarak tabir ettiği yollardan elde edilen gelirlerdir ve ciddi derecede gelir elde edilir. Bu gelirler:

- Uyuşturucu kaçakçılığı
- Silah kaçakçılığı
- Göçmen ve insan kaçakçılığı
- Gasp soygun hırsızlık fidye ve sahtecilik

- Haraç toplama
- Korsan ürün satışı
- Banka ve kredi kartı dolandırıcılığı (Karatay ve Kapusuzoğlu, 2011: 6).

2.3.2.1. Uyuşturucu Kaçakçılığı

Uyuşturucu maddeler hem üretiminin hem de bir yerden bir başka yere taşınıp depolanmasının kolay olması ve anında sıcak paraya dönüşme kabiliyeti sayesinde terör gruplarının iştahını kabartan oldukça iyi gelir elde edilen bir kaynaktır. BM genel sekreterlik görevini yürütmüş olan Boutos Ghali 29-30 Mayıs 1996 tarihinde Kahire’de katıldığı “*Uluslararası Terörizm Seminerinde*”, terörizm ve uyuşturucu kaçakçılığı bağlamında şu ifadeleri kullanmıştır:

“Terörizm bağımsız bir kavram değildir yasadışı hareketlerden ayrılamaz, Teröristler silah ve mühimmat kaçakçılığı yapmakta uyuşturucu kaçakçılığından elde ettikleri kara parayı aklayarak finans kaynakları oluşturmakta politik bir maske takılarak suçlu ilişki boyutlarını kamufle etmeye çalışmaktadırlar”(Gürel, 2015: 18-19).

Üretimi kolay kar oranı yüksek olan uyuşturucu maddelerin pazarlama ağının uluslararası terör örgütlerince çok daha kolay oluşturulabiliyor olması ve en önemlisi de anında sıcak paraya dönüştürülebilir olması uyuşturucu madde kaçakçılığını terör örgütleri için cazip kılan sebeplerdendir. Yüksek teknolojinin kullanımı polis ve diğer emniyet birimlerinin izlenilmesini mümkün kılmakta ve bu örgütlerin operasyonlardan daha önceden haberdar olmasını sağlamakta bu sayede kendilerini kamufle edebiliyor olmaları da mümkün olabilmektedir (Gürel, 2015: 19).

Uyuşturucu maddeler oluşturdukları bağımlılık sayesinde sürekli talep gören ve pazarı hazır bir ticari ürün haline gelmiştir Birleşmiş milletlerin hazırladığı 2018 dünya uyuşturucu raporuna göre dünyada 31 milyon uyuşturucu bağımlısı var. Dünya genelinde uyuşturucu madde kullanımı ise 275 milyon. Uyuşturucu maddelerin ticari kullanımına ilişkin BM teşkilatının 3 konversiyon belirlemiştir ve bu konversiyonlarda sayıları yüzlerle ifade edilen psikoaktif maddelerin tıbbi ve bilimsel amaçlarla kullanımı haricinde sınırlandırmalar getirilmiştir. Kötüye kullanılan bu maddeler arasında afyon (eroin dâhil) , esrar, kokain, amfetamin tipi uyarıcılar (ATS dâhil) ecstasy ve diğer uyuşturucu maddeler bulunmaktadır. BM 2016 dünya uyuşturucu raporuna göre ise 2016 yılında 192 milyon kişi esrar, 34 milyon kişi eroin, 21 milyon kişi ekstazi, 18 milyon kişi de kokain kullanmıştır. Uyuşturucu madde kullanımının yaygın olarak en fazla kullanıldığı bölgeler olarak gelişmekte olan ülkeler kaydedilmiştir. Tüm Avrupa’da kullanılan uyuşturucu maddeler için de kokainin neredeyse tamamı Afganistan menşeli olup iki yol üzerinden Avrupa’ya ulaşmakta bunlardan ilki balkan rotası ikincisi ise doğu Avrupa üzerinden Rusya’yı büyük bir Pazar haline getirerek Avrupa’ya ulaşmaktadır (Organised Crime Situation Report, 2005). Bu kadar kısa sürede sıcak paraya dönüşen ve kolay üretilen bu ürünün terör örgütlerinin olduğu kadar organize suç örgütlerinin de iştahını kabarttığı aşikârdır. Bu iki grubun karıştırılmamaları gerektiği gibi birbirlerinden de ayrı düşünülemez bağları vardır. Her ne kadar amaç farklılıkları olsa da aralarındaki bağda bir o kadar kuvvetlidir. Konuyla ilgili olarak; UNODC Kıdemli terör önleme görevlisi Irka Kuleshnyk şöyle der:

“Terörist grupların yasadışı uyuşturucu kaçakçılığına ne kadar yaygın bir şekilde dahil olduklarını belirlemek zor olsa da, bu iki suçlu grup arasındaki işbirliğinin genişliği ve niteliği dahil olmakla birlikte bu sayıların büyüklüğü ve ilişkileri endişe verici” (UNODC).

BM eski genel sekreteri Boutos Ghali ve UNODC kıdemli terör önleme görevlisi Irka Kuleshnyk’in bulgularına göre, terör örgütleri ile organize suç örgütlerinin, suçun işlenme şekillerine göre farklı gösterilemeyecekleridir. Uyuşturucunun satılması için şehirlerde terör örgütlerinin organize suç örgütlerine ihtiyaçları vardır. Uyuşturucunun taşınmasında ise organize suç örgütlerinin uluslararası terör örgütlerine ihtiyaçları vardır.

UNODC Uluslararası uyuşturucu ticaretinin dünya çapında 400 milyar dolarlık bir mekanizma olduğunu bildirmektedir. Bu kadar büyük bir gelir kaynağının devletler tarafından göz ardı edilemeyecek kadar önemli ve tehlikeli olduğu aşikârdır.

2.3.2.2. Silah Kaçakçılığı

Terörist grupların uluslararası silah kaçakçılığının ne denli korkutucu düzeylerde olduğunu Fransa BM daimi temsilcisi François Delattra, BM teşkilatı Güvenlik konseyinde 2 Ağustos 2017 tarihindeki toplantıda bu sözlerle ifade etmiştir:

‘Mevcut olaylar bize yasadışı silah ticareti sorununun aciliyetini ve ciddiyetini sürekli olarak hatırlatmakta, uluslararası barış ve güvenlik için ciddi bir tehdit oluşturmasının yanında, yasadışı silah ticareti terörist grupları teşvik etmekte ve ihtiyaç duydukları gibi davranmalarını sağlamaktadır’ (Permanent Mission of France to The United Nations in New York, 2017).

Terörist gruplar tarafından elde edilen silahlar veyahut ta patlayıcı yapımında istifade edilen mühimmatlar, ihtiyaç ekseninde terör ve organize suç örgütlerine satılmakta ya da bu gruplar tarafından satışı yapılmaktadır. Bu cazip ve para getiren pazar aynı zamanda istenilen hammadde ve silahların kolayca elde edilmesini sağlamaktadır. François Delattra, yine bir başka noktaya dikkat çekmektedir, terör eylemlerinde kullanılmasının gayet kolay ve etkili olduğunu söyleyerek; küçük ve hafif silahlar ile doğaçlama patlayıcı teçhizatlara vurgu yapmaktadır.

Bu durumda ciddi bir pazar haline gelen silah kaçakçılığı gitgide silah ve teçhizat yelpazesini genişletmektedir. Peki ya nükleer silahlar? Ebetteki birçok terör örgütü için propaganda yapmak, terör yaratmak ya da satmak amacıyla elde edilmesi arzulanan silahlar arasındadır.

23 Kasım 1995 yılında Çeçen teröristlerin, hem endüstriyel hem de tıbbi uygulamalarda kullanılan olan *Cesium 137 maddesini ele geçirerek Moskova’da İzmailovsky parkında yapacakları terör saldırısı* son anda engellemiştir (Woods,1996: 62). Yaptıkları eylem teşebbüsü dünyada sansasyonel bir etki yaratmıştır ancak akıllara gelen soru radyoaktif maddeyi nasıl elde ettikleri olmuştur. Aslında sorunun cevabını UNODC Başkanı Yury Fedatov 3 Eylül 2018 tarihinde Moskova’da yaptığı ve UNODC resmi sayfasında yayınlanan uluslararası terörle mücadele bağlamında yasadışı silah kaçakçılığına karşı çıkan açıklamasında vermiştir. Fedatov açıklamasın da, ülkelerin envanterlerini ve stoklarını güvenlik altına almaları ve kontrol etmelerini söylemekte ve konuyla ilgili adli kolluk güçlerini kuvvetlendirmeleri için çağrıda bulunmaktadır. Yani kontrolü az olan ya da güvenliği sağlanamayan tesislerden bu maddeler çalınıp ve kullanıla bilinmektedir. Özellikle Sovyet Rusya’nın yıkılmasıyla envanterler kontrol altında tutulamamış ve güvenliği sağlanamamıştır. Bu konuda 16 Aralık 1991 yılında U.S.A dış işleri bakanlığı yapmış olan Dick Cheney, *“Meet The Press”* adlı gazeteye verdiği mülakatta şu sözleri sarf etmiştir:

“Sovyetler birliği eğer tüm stoklarındaki nükleer silahlar üzerinde tam denetim sağlasa dahi ki 25000 ila 30000 arasında var bunların sayısı ve %99 bu konuda başarılı bile olsalar yaklaşık 250 kadar nükleer silah kontrol dışıdır” (Rosenthal, 1991).

Bu durum aslında birçok stok ve envanterin kontrol dışı kaldığının göstergesi durumundadır. UNODC Başkanı Yury Fedatov Terörle mücadele ve silah kaçakçılığına karşı olan açıklamasında organize suç örgütleri ve uluslararası terör örgütleri arasında bağlar olduğunu ve güvenlik konseyinin 2370 sayılı kararı üzerine üye devletlerin silah edinme ve ticaretine karşı işbirliği içerisinde olunması gerektiği üzerine durmuştur. Özellikle bu ticaretin lojistik ayağı üzerine duran Fedatov deniz ve hava limanlarının denetimi ile konteyner kontrol programı üzerine durulmasına AIRCOP Aracılığıyla uluslararası hava taşımacılığı sistemlerinin güvenliğinin artırılması önemine değinmiştir.

2.3.2.3. Uluslararası İnsan Ticareti ve İnsan Kaçakçılığı

İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı, silah ve uyuşturucu kaçakçılığından sonra gelen en karlı gelir kaynaklarından biridir. İnsan ticareti ve insan kaçakçılığı birbirine karıştırılmaması gereken iki ayrı kavramdır. BM teşkilatının organize suçlarla mücadele sözleşmesinin insan kaçakçılığını önleme ve cezalandırma protokolünün 3. Maddesine göre insan ticareti:

“Kuvvet kullanarak ya da kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkaları üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir”.

Burada suçlu ve suça maruz kalan arasında birebir bir temas ve zorlama vardır. Ancak insan kaçakçılığında kişi bazı sosyal ya da politik problemlere dayanarak yaşadığı egemen devletten bir başka egemen devletin topraklarına illegal yolla geçmek için para verir. Peki, terör örgütleri bu kavramların hangi tarafındadırlar? Organize suç örgütlerinden amaçları farklı olsa da gelir elde etme amaçları doğrultusunda çıkar bağları olduğunu yinelemiş ve bunu BM yetkilisi olan birçok kişi vurgulamıştı. Özellikle uluslararası terör örgütleri lojistik yolları kullanma bakımında etkin rol oynamaktadırlar. Burada elde edilen iki gelir kaynağı vardır.

- Kendi rızası dışında yaşadığı bölgeden bir başka bölgeye götürülerek, cinsel istismar, zorla çalıştırılma, sahte evlat edindirme ve organ ticaretinde kullanılan insanlar,
- Kendi rızasıyla para vererek bir başka ülkenin topraklarına gidip yaşamak isteyen insanlardır.

İnsan ticareti ve kaçakçılığının mali gelirinin yanında bir diğer avantajı ise terör örgütleri için gerekli olan yeni örgüt mensuplarının taşınmasıdır.

Yasadışı suç örgütleriyle iç içe olan terör örgütleri; sınırdan geçişe göz yumma ve güvenlik sağlama karşılığında sözde vergi ya da komisyon alırlar. Yasadışı göçmenlerin sınırdan illegal olarak geçmelerini ve Avrupa ülkelerine götürülmelerini sağlarlar. Avrupa ülkelerinin iltica politikalarını istismar ederek ve çeşitli sahtecilik yöntemleriyle iltica başvurularının yapılmasını sağlarlar. Avrupa ülkelerinden mültecilere sağlanan yardımlardan pay alarak, ikamet hakkı elde eden sığınmacıların örgütün Avrupa ülkelerinden her türlü illegal faaliyetlerinde kullanılması aşamalarında rol alırlar (Gürel, 2015: 20).

2.3.2.4. Gasp, Soygun, Hırsızlık, Fidyeye ve Sahtecilik

Teknolojinin gelişmesine paralel olarak belgelerde sahtecilik yapılması da kolaylaşmış, sahtecilik gelir elde edilebilir bir sektör olarak ortaya çıkmıştır. Sahtecilik önemli bir gelir kaynağı olmakla beraber yakalanma riski yüksek olduğundan dolayı, terör örgütleri tarafından sürekli sabit kalan bir para kaynağı olarak görülmez kısa süreçte sıcak para kazanmak için uygulanır (Gürel, 2015: 22).

Terör örgütlerinin uyguladığı bir başka gelir kaynağı ise fidyedir. Fidyeye *“Bir kimsenin esirlikten veya başına gelen herhangi bir beladan kurtulmak için kendisinin ya da kendi adına bir başkasının ödemesi gereken para kurtulmalık olarak tanımlanmaktadır”*(Devrim ve. Araz, 1971: 645). Terör örgütleri bununla iki amaç güder. Bu amaçlardan ilki örgütün adını duyurarak propaganda yapmak istemesidir. İkinci amacı ise gerekli görülen para ya da olanağın teminidir. Bu yöntemle genellikle bürokratlar, zengin iş adamları ya da yakınları hedef alınıp kaçırılarak alıkonulurlar sonrasında istenilen fidye miktarı talep edilir. ETA terör örgütü dünyadaki birçok terör örgütüne kıyasla bu yolla önemli derecede gelir elde etmiştir (Gürser,2003,s:9).Bir dönem Türkiye’de etkin olan THKP-C terör örgütü de bu yolla fidye toplamıştır. Turhan Feyzoğlu’nun yazdığı Mahir adlı kitabında örgütün Mete Has ve Kadir Aksoy’u kaçırmak karşılığında 400 bin TL fidye aldıklarına yer vermiştir (Feyzoğlu, 1999: 341).

Gasp ve hırsızlık için ise terör örgütleri genelde şehir yapılanmalarından istifade etmektedirler. Örgütlerin özellikle kuruluş aşamalarında uyguladıkları bir teknik olup ihtiyaç duyulan sıcak para gasp ve hırsızlık sayesinde kolayca elde edilir (Alkan, 2004).

2.3.2.5. Haraç Toplama

Genel olarak uygulanan tehdit ve zorbalığa dayalı alınan haraçlar terör örgütlerince vergi koruma ücreti vs. gibi isimlendirmeler altında alınmaktadır. Terör örgütlerince haraç toplama: *“Koruma, zarar verme, korkutma ya da bir suçu veya durumu yetkili mercilere bildirme tehdidi şeklindeki metotlarla gerçekleşen bir uygulamadır”*(Öztürk, 2000: 2). Haraçların verilmeme durumlarında suikast ve kaçırmalara kadar giden bir durum gelişir ki şiddet eylemi ile birlikte güvensizlik ve korku ortamı oluşturulur yani bir kaotik ortam yaratılmış olur, itiraz edip haraç vermeyenlerin işyerlerine ve kendilerine yönelik saldırılar kundaklama vs. gibi tehdite maruz kalan kişiyi çaresizliğe itmekte ve sonuç olarak zoraki yardıma teşvik etmektedir (Gürel,2015: 22).

2.3.2.5. Korsan Ürün Satışı

Birçok orijinal ürünün kopyasının illegal yollarla üretimi ve çoğaltımı ile bunların satışı terör örgütleri için sıcak para kaynaklarından biridir. OACD ye göre sahte ve taklit ürünler dünya ticaretinin yaklaşık %7’lik kısmını kapsamakta, bazı terör örgütlerinin özellikle parfüm, cd, çikolata ve pahalı ilaçların taklitlerini yaparak satışını gerçekleştirmektedirler (Thachuk, 2006).

2.3.2.6 Kredi Kartı Dolandırıcılığı

Gelişen teknoloji ve artan teknolojik araç kullanımı ile internet kullanımı birçok bankacılık hizmetinin de artık kopyalanmasına ve elde edilen özel bilgilerin bankacılık işlemlerinde kullanılmasına sebep olmaktadır. Kredi kartları bankalar tarafından tüketicinin alım gücü ve konforuna bağlı olarak belli oranda alışveriş ya da para kullanımı sağlayan kartlar olarak hizmete sunulmuştur. Gerek internette gerekse mağazalar ve ATM lerden istenilen işlemler gerçekleştirilebilmektedir. Ancak dikkatsiz ve güvenli olmayan kullanımlar ve bazı siber saldırılar ile elde edilen kişisel bilgiler terör gruplarının gelir elde etmeleri için bir anahtar görevi üstlenmektedir. Bu bilgiler sayesinde hesaplara ulaşılabilen ve dolandırıcılık işlemleri yapılmaktadır. FATF Bünyesinde kurulmuş olan ve terör finansmanı çalışma grubu tarafından hazırlanan raporda belirtildiği üzere çok sayıda kişinin isim, soy isim, anne kızlık soyadı, doğum tarihi, adres, telefon numarası, mesleği doğum yeri gibi kişisel bilgilerle beraber kredi kartlarına ilişkin detaylar elde edilerek internet üzerinden satışa sunulabilmektedir. Terör örgütlerinin bu yolla gelir elde etmesi mümkündür (Aykın ve Sözmen, 2008: 31-32).

2.4. Kayıt Dışı Ekonomi

Kayıt dışı ekonomi gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde illegal bir ekonomik yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yapı zamanla genişleyip, güçlenip geleneksel ekonominin dışında farklı bir ekonomik sistem haline gelmiştir. Literatürde yer altı ekonomisi, gizli ekonomi, gri ekonomi, gölge ekonomi, enformel ekonomi, illegal ekonomi, paralel ekonomi ve kara ekonomi olarak da adlandırılan kayıt dışı ekonominin devletler kadar eski olduğu söylenirse de ikinci dünya savaşı sırasında devletlerin uyguladığı orantısız vergi artışlarına bir tepki olarak doğduğu kabul görmektedir (Demir, 2007:1).

Kayıt dışı ekonomi devletten gizlenmesi nedeniyle kayıt altına alınamayan, vergilendirilemeyen, kanuni usul ya da kurallara uygunluğu denetlenemeyen her türlü ekonomik ve ticari faaliyetlere verilen isimdir. Kayıt dışı ekonominin oluşmasına neden olan mali, politik, sosyal, ekonomik, psikolojik ve hukuki olmak üzere birçok sebep bulunmaktadır (Bozkurt, 2014: 44). Kayıt dışı ekonominin oluşmasına neden olan temel sebepleri aşağıdaki şekilde sınıflandırabiliriz:

- Mali Nedenler: Yüksek vergi oranları ve kamu harcamalarıdır.
- Ekonomik Nedenler: Gelir dağılımında eşitsizlik, enflasyonun yüksekte seyretmesi ve işsizlik.
- Hukuki nedenler: vergi kaçırma olanakları, yüksek vergi oranları, vergi afları, vergi muafiyetleri ve istisnaları, yasaların net olmaması
- Politik Nedenler: Baskı grupları
- Sosyal ve Psikolojik Nedenler: Gelir dağılımındaki dengesizlik, vergi bilincinin ve ahlakının olmaması, nüfus artışı ve iç göçler.

2.4.1. Kayıt Dışı Ekonominin Sınıflandırılması

Yarı kayıtlı ekonomi, Kayıtlarda yer almayan ekonomi ve Suç ekonomisi olarak üç ana başlıkta incelenmektedir.

a) Yarı Kayıtlı Ekonomi: Kayıt dışılığın en geniş bölümünü oluşturan grup yarı kayıt dışı olan gruptur. Üretilen mal veya hizmetlerin yasalara uygun olmasına rağmen bir bölümünün ya da tamamına yakın bir kısmının kayıt dışında tutulmasıdır (Demir, 2007: 10). Yarı kayıt dışı ekonomi, yasal olarak kazancın kayıt dışında kalması ya da yasadışı yollarla gelirin kayıt dışında tutulması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı sektörlerin gelirlerinin denetim altında tutulması oldukça güçtür bu yüzden ya vergiden muaf tutularak ya da götürü usulüne tabi tutularak kayıt altında tutulmaya çalışılır. Bu tarz sektörlerin öngörülemeyen kazançları yasal olarak kayıt dışı bırakılmaktadır. Genellikle muhasebeciler, avukatlar, emlakçılar, kuyumcular ve gayrimenkul kiraya verenler gibi bazı sektörlerde faaliyet gösterenlerin hepsi olmasa da bir kısmı yasa dışı bazı faaliyetlerle kazançlarını saklama eğilimindedirler (Kahya ve Irmak, 2014: 351).

b) Kayıtlarda Yer Almayan Ekonomi: Vergi idaresinin bilgisi dışında kalan ve kayıtlara girmeyen ekonomik faaliyetlere kayıtlarda yer almayan ekonomi denilmektedir. İşportacılar, otoparkçılar, seyyar satıcılar, evde iş yapanlar, iş takipçileri, inşaat işçileri, boyacılar gibi iş gruplarının birçoğunun mükellefiyet kayıtları olmadığı için kayıtlarda yer almayan ekonomi kapsamına girmektedirler. Ayrıca küçük ölçekli olmalarından dolayı tespit edilmeleri çok güçtür (Kahya ve Irmak, 2014: 352).

c) Suç Ekonomisi: Suç ekonomisi üretimi, dağıtımı, tüketimi devlet tarafından tamamen yasaklanmış illegal ekonomik faaliyetlerle elde edilen kazançların tamamıdır. Ancak belirtmek gereklidir ki yasadışı faaliyetler de üretimi yasal olmasına rağmen yasadışı yollarla kayıtlara geçirilmeyen kazançlar da mevcuttur. Suç ekonomisini oluşturan illegal faaliyetler arasında uyuşturucu üretimi, alım satım ve kullanımı, tefecilik, kaçakçılık türleri, insan ticareti gibi kanun dışı faaliyetleri sıralayabiliriz. Başka bir deyişle kanunlarca kesinlikle yasaklanmış faaliyetlerden elde edilen tüm illegal kazançlar suç ekonomisi kapsamına girmektedir (Kahya ve Irmak, 2014: 352).

3. Sonuç

Küreselleşme kavramının ortaya çıkmasıyla ülkeler arasında ekonomik, siyasi ve kültürel etkileşimler oluşmuştur. Küreselleşme ile birlikte ülkeler ticari faaliyetlerini daha geniş bir uluslararası pazarda yürütmeye başlamışlardır. Sınırları aşan ticari faaliyetler ülke ekonomilerinin gelişmesine neden olmuştur. Ancak gelişen ekonomi ile birlikte aynı oranda kayıt dışı ekonomi ve ekonomik suçlarda da artış görülmüştür. Kayıt dışı ekonomi, devletten ya tamamının ya da bir kısmının gizlendiği kaydedilmeyen kazanç sağlayan tüm faaliyetlerdir. Kayıt dışı ekonomi, yarı kayıtlı ekonomi, kayıtlarda yer almayan ekonomi ve suç ekonomisi olarak sınıflandırılmaktadır. Suç ekonomisi, hükümetlerin tamamen yasakladığı uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti, kaçakçılık gibi kar elde edilen faaliyetlerin hepsini kapsamaktadır.

Terör kaynağı şiddet olan ve şiddetle beslenen bir kavramdır. Terör örgütleri, şiddet ve zor kullanmak suretiyle toplumu dehşete düşürüp kendi lehine ya da otoritenin aleyhine belirli grup ve bireyleri harekete geçirerek mevcut otoriteyi tahrip edip kendi ideolojik ve siyasi amaçları doğrultusunda otoriteyi ve politik gücü ele geçirmek için terör faaliyetleri yürütmektedirler. Terör örgütleri yürüttükleri propaganda, militan eğitimi ve şiddet eylemlerinde kullanılan tüm teçhizatları, örgüt üyelerinin barınma, beslenme ve seyahatlerini sağlamak için gelir kaynağına ekonomik bir güce ihtiyaç duymaktadırlar. Terörizm finansal boyutu bu ihtiyaçların giderilmesine çalışılması ile ortaya çıkmıştır. Terör örgütleri legal ve illegal olmak üzere iki çeşit yolla gelir elde etmektedirler. Legal yollar arasında, STK lar aracılığıyla toplanan yardım paraları, diğer devletlerden ve hayır kurumlarından gelen paralar ve küçük ölçekli olarak kurulan ticari şirketlerdir. Bu ticari şirketlerden gelen kazançlar genellikle yarı kayıtlı ekonomi kapsamına da girmektedir. Terörist örgütlerin ekonomik gelir elde etmek için başvurdukları illegal yollar ise kanunların yasakladığı tüm ticari faaliyetleri içermektedir. Bunlar sırasıyla, uyuşturucu madde üretimi ve ticareti, göçmen ve insan kaçakçılığı, gasp, soygun, hırsızlık, fidye ve sahtecilik, haraç toplama korsan ürün satışı, banka ve kredi kartı dolandırıcılığı gibi hükümetler tarafından tamamen yasaklanmış faaliyetlerdir.

Suç ekonomisinin tanımında bulunan illegal tüm faaliyetlere suç örgütlerinde ve terörist grupların kar elde etmek amacıyla yürüttükleri faaliyetlerde görmekteyiz. Bahsi geçen illegal faaliyetler organize suç örgütlerinin yanında, terörist örgütler tarafından da uygulanmaktadır. Hükümetlerce yasaklanmış olan suç ekonomisi faaliyet alanlarının terör örgütlerince kar elde etmek amacıyla uygulandığı aşikârdır. Terör örgütlerinin tüm bu kanunsuz ticari faaliyetleri kaydedilemediğinden ve devletten gizlenerek yürütüldüğünden dolayı kayıt dışı ekonomi ve terörizmin finans kaynakları arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Suç ekonomisi organize suç örgütleri ve terörist gruplar tarafından beslenip büyütülerek uluslararası boyutlarda ülkeler için büyük sorun olmaya devam etmektedir.

Kaynakça

- Akça, M. (2014). Terörizmin Kendine Özgü Niteliği: Kavramı Tanımlamada Metodoloji Sorunu. *İstanbul Barosu Dergisi*, 88(1), 15-63.
- Aktaş, S. , Bulduk, B. & Orakçı, H. (2017). Terör Mağdurlarının Yaşadıkları Ruhsal Sorunlar. *Jaren*, 3(Ek sayı), 6-9.
- Albayrak, A. (2004). Terör-Din İlişkisizliği Üzerine. *Dini Araştırmalar*, 7(20), 291-301.
- Alkan, N. (2004). Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları. *Polis Dergisi*, 40.
- Altay,H. , Ekinci, A. & Peçe, M. A. (2013). Ortadoğu'da Terörün Ekonomik Etkileri: Türkiye, Mısır Ve Suudi Arabistan Üzerine Bir İnceleme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 267-288.

- Atik, M., Yılmaz, B., Köse, Y. & Sağlam, F., (2016). Dünya Medyasındaki Terörizm Temalı Haberlerin Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkileri: İstanbul Borsası Örneği. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 15(2), 179-205.
- Aykın, H., Sözmen, & Kevser, H., (2008). *Terör Finansmanı ile Mücadele, Mali Suçları Araştırma Kurulu*. Ankara.
- Bozkurt, C. (2014). Kayıtdışı Ekonominin Bir Değerlendirmesi ve Türkiye, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(1), 41-58.
- Council of Europe (2005). Focus On The Threat Of Economic Crime. *Organised Crime Stuation Report*, Strasbourg.
- Demir, H., İ. (2007). *Kayıt Dışı Ekonomi ve Kara Para İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Devrim, H. & Araz, N. (1971). *Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi* Meydan Neşriyat.
- European Union (2005). Organised Crime Situation Report. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-organised-crime-report-2005> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- Feyzoğlu, T. (1999). *Mahir*. İstanbul: Su Yayınevi.
- Gürel, S. (2015). Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 15-27.
- Gürser, E. (2003). *Ayrılkçı Terörün Anatomisi IRA-ETA,,PKK*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kahya, Y. & Irmak, F. (2014). Kayıtdışı Ekonomi ve Suç Örgütlenmeleri İlişkisinin Sosyolojik Açından Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 349-362.
- Kaplan, A. E. & Dayıoğlu, M.R. (2017). Ekonominin Sırtındaki Yük: Terör. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 622-636.
- Karatay, Ö. & Kapusuzoğlu, M.E. (2011). Mali ve Ekonomik Suçların Terörün Finansmanı Bağlamında Değerlendirilmesi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3.
- Lilley, P. (2006). *Dirty Dealing The Unold Truth About Global Money Loundering*. London And Philedelphia: Kogan Page.
- Lızza, R. (2011). Leading From Behind The New Yorker. <http://www.newyorker.com/online/blogs/newsdesk/2011/04/leading-from-behind-obamaclinton.html> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- Öktem, E. (2004). Uluslararası Hukukta Terörizm; Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, 3(5), 133-147.
- Öztürk, S. (2000). *Uyuşturucu Kaçakçısı Terör Örgütü Pkk*. Ankara: Temuh Yayınları.
- Permanent Mission of France to the United Nations in New York (2017). Illicit Arms Trade Fuels Terrorist Groups. <https://onu.delegfrance.org/Illicit-arms-trade-fuels-terrorist-groups> (Erişim Tarihi: 22.04.2019).
- Rosenthal, A. (1991). Soviet Disarray; U.S. Fears Spread of Soviet Nuclear Weapons. <https://www.nytimes.com/1991/12/16/world/soviet-disarray-us-fears-spread-of-soviet-nuclear-weapons.html> (Erişim Tarihi: 22.04.2019).
- Şimşek, M. (2016). Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*, 54, 319-335.
- Thachuk, K. (2006). Terörizme Destek Veren Kaynaklarla Mücadele. *Küresel Terörizm Ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu*, Ankara 23-24 Mart 2006.
- Türkiye Barolar Birliği (2006). *Türkiye ve Terörizm*. Ankara: TBB Yayınları.

UNODC. Drug Trafficking and The Financing of Terrorism.
<https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/drug-trafficking-and-the-financing-of-terrorism.html>
(Erişim Tarihi: 21.04.2019).

Woods, M. E. (1996). *The Threat of Radiological Terrorism*. U.S.A Naval Post Graduate School Thesis, Monterey California.